

האחדת הכוחות הבריטיים -

כיצד?

בעבר התרכזה תשומת-לב הציבור הרבה בנקודה אחרונה זו; אם כי ההתחרות הבין-זרועית אינה מגיעה כלל בבריטניה לממדים כה חמורים כבארה"ב, שכן חסר בה אותו פורום, הנכון להקשיב לטענותיהם של גנרלים ואדמירלים בלתי-מרוצים, אותו מספקים בווישינגטון הקונגרס וקבוצות-הלחץ של תעשיות צמאות-הזמנות.

דובר רבות — ודברי-הבל לרוב נאמרו — על אודות הצורך במיזוג הכוחות המזוינים כדבר חיובי כשלעצמו. אך האמת היא שכל הצעה במגמה זו חייבת להבחן לגופה, האמנם מועילה היא. ההצעות ששורטטו בקווים-כלליים ב„ספר-הלבן“ מטעם ממשלת-בריטניה משאירות למעשה את המבנה היסודי של הכוחות-המזוינים ללא-שינוי — אך עם זאת תונהגנה לפיהן כמה צורות חדשות של ניהול מרכזי, בתוך מיניסטריון-ההגנה עצמו. דבר זה נראה כנכון מהבחינה הפסיכולוגית והר-מנהלתית גם-יחד. אמנם בעתיד יהיה בודאי צורך בצעדים-מחמירים-יותר של האחדה ומזוגים בתוך הזרועות עצמן. לדוגמה — ספק אם תוכל „שיטת הרגימנטים“ הנהוגה בחיל-הצבא (היבשתי) להשאר עוד זמן רב בתוקפה.

קנה-מידה משולש

ישנן שלוש אבני-בוחן לפיהן יש לשפוט את ערכו של הארגון החדש המוצע.

הראשונה היא — היהיה שר הגנה, בתוארו ותפקידו החדשים („מזכיר המדינה להגנה“) מסוגל להפעיל ביעילות אותן סמכויות-ניהול ריכוזיות אשר הצעת הארגון החדש מעניקה לו, או שהוא יצטרך להאציל סמכויותיו לרמות-ניהול נמוכות יותר, באופן כזה שלא יהיה במצב-הדברים החדש משום שיפור לעומת המצב הקודם?

תכונה של „חידוש-הפנים“ מורגשת בצבאות העיקריים של העולם. בעקבות שתי המעצמות שכבר שידדו את מערכות ארגונם המרכזי — ארה"ב (ראה „מערכות“ חוב' קנ"ג עמ' 3) וצרפת (ראה „מערכות“ חוב' קנ"ג עמ' 7) — יצאה עתה בבריטניה הערכה רבת-עניין למבנה החדש של הנהגת הכוחות-המזוינים הבריטיים הניתנת על-ידי מרכזו של המכון-למחקרים-אסטרטגיים שבלונדון:

ההצעות לארגונם-מחדש של מיניסטריון-ההגנה ושלוש מיניסטריוני-הזרועות של בריטניה נראות, ברובן, כנבונות מאוד. יש לשבח את ממשלת מקמילן על כך שבשנה זו, האחרונה לכהונתה, פתחה בהנהגת שינויי-יסוד במבנם של ניהול עניני ההגנה ותכנונה; שהרי אין ממשלה זו יכולה לצפות לכך כי היא עצמה תזכה לקצור את הברכה שתצמח מתיקונים אלה.

מבחינת הבעיות הכרוכות בניהול עניני הגנתה — מעמדה של בריטניה הוא מיוחד-במינו. אשר לעצמת-ההרס שבידה — הרי בריטניה, בזכות יכולתה הגרעינית, תופסת את המקום השלישי בין המעצמות: וכתוצאה מכך, זקוקה היא לשיתוף-פעולה הדוק ביותר בין מתכנני ההגנה, מזה, לבין אלה הממונים על הבעיות של פיקוח-החימוש ושל מדיניות-חוץ, הנובעות מקיומה של עצמה-גרעינית זו*. לעומת זה, מבחינת כוח-אדם מגויס, עומדת בריטניה רק במקום השביעי בעולם; אך עם זה הריהי אחת משתי המדינות היחידות בעולם כולו, המחזיקות כוחות ניכרים הרחק מהבסיס שבארץ המט-רופולין — ולכן היא חייבת לפרוס את כוח-האדם שלה פריסה שתהיה מחושבת ומושכלת מאוד.

זאת ועוד. דרישותיה של מערכת ההגנה מן התעשייה עומדות במידה מסוימת ביחסית-חרות ישירים עם צרכיו של סחר-היצוא; גם משום כך יכולה בריטניה פחות מכל ארץ אחרת להרשות לעצמה, התחלות-פיתוח שתאכזבנה וכפילות בפעולות מחקר ופיתוח. ולבסוף — פרט לארה"ב, בריטניה היא המעצ-מה-הגדולה היחידה שבה אין לאף אחת משלוש הזרועות מעמד-בכורה, בין מבחינת צרכיה האסטרטגיים ובין באשר נוגע לחיבת-הציבור; דבר זה גורם במידת-מה לתחרות בין-זרועית.

* „פיקוח-החימוש“ או „בקרת-החימוש“ (Arms Control) — הוא מושג שנתגבש בשנים האחרונות — והוא מקיף את כל הסוגיות של פירוק-נשק, סייגים להזדיינות ופיקוח הדדי של מעצמות יריבות, המשמשות נושא לדיונים במוסדות בין-לאומיים שונים, בין מעצמות אלו או אחרות ובחוגי המחקר הבטחוני.

התשובה היא שאדם אחד, בעל מרץ רב, יכול עוד כוחו להספיק, בדוחק, בשביל לנצח על כוחות באותו הקף מופחת עליו הועמדו עתה כוחותיה של בריטניה (400,000 לובשי מדים — וכ־400,000 אזרחים). תהיה זו מלאכה קשה מאוד, השונה תכלית שינוי ממלאכת ניהולם של מיניסטריונים אחרים. אחת השאלות היא האם יעלו מתוך החיים הפוליטיים בבריטניה אנשים בעלי יכולת ונסיון מתאימים; וביחוד כשאין משרה זו בין המשרות המוליכות במישרין אל המעון שב־„דאונינג־סטריט“ (ראשות הממשלה) — וקשה לשער שבעתיד יטו מדינאים שאפנתניים יותר להכשיר עצמם לקראת משרה זו מאשר עשו זאת בעבר.

השאלה השניה — קשר לה לקודמתה: הניתנו למזכיר־המדינה החדש כל אותם כלים הדרושים לו לניהול מיניסטריון בגודל כזה? התיאום של התכנון והייעוץ הצבאיים יהודק מעתה, עקב מיזוגם של שלושת המטות־הכלליים — של מטות הצי, הצבא וחיל־האוויר — ב„מטה־הגנה“ אחד, אשר כלולות בו ארבע מחלקות־משנה, שישרתו בהן, במשותף, אנשים מכל שלוש הזרועות:

למבצעים; לצרכים־מבצעיים; לקשר; למודיעין. ליועץ המ־דעי־הראשי של השר ניתנת מעתה אותה הסמכות על צו־המחקר של הזרועות — במחקר מדעי ובחקר מבצעים — אשר לה ייחל מזה זמן רב. החוליה החלשה היא, כפי הנראה, מעמדו ה„זוטר יחסית“ של מי שיהיה הממונה על התקציב — שהוא „בסך הכל“ סגן המנהל־הכללי של המיניסטריון, דהיינו, שלושה דרגים בסולם ההירארכיה מתחת לשר־ההגנה עצמו. שהרי זאת יש לזכור: המפתח להצלחתו של מק־נמרה בארה״ב, כשר־ההגנה, טמון היה באותו העקרון של ה„יעילות לגבי מחיר“ — חישוב תוצאה צבאית לעומת השקעה כספית — אשר הוא שם כאמת־המידה בהערכת רעיונות־מתחרים בענין כלי־הנשק, התפקידים שיוקצו לזרועות השונות והתפיסות־האסטרטגיות.

עקרון זה — אינו מן הפופולאריים. כל נסיון ללמוד את ערכו של כלי־נשק שיפתחוהו, או של מחקר שיבוצע, על פי חישובי־מחשב על אודות מחיר של אלה לטוח־הארוך — יש בו כדי להרגיז את המדענים. וכשאומרים לאחת הזרועות כי עליה לנתר על תפקיד מסוים משום שזרוע אחרת תבצעו ביתר זול יוצאים אנשים של אותה זרוע־לוחמת מגדרם. ברם, בעידן כלי־נשק ההופכים למורכבים יותר ויותר, ושל מחירים מר־קיעי־שחקים — עלולות הערכות אמפיריות, ללא חישוב בעל בסיס מוצק, לגרום לאסון בתכנית־פיתוח וייצור המנוהלת ב־

מסגרת־אפשרויות כה מצומצמות כמו זו של בריטניה — ולרשימה עגומה של מפעלי־פיתוח שבוטלו ושל שאיפות שסוכלו.*

החולשה הבולטת

קנה־המידה השלישי — הוא החשוב ביותר. היתגבר הארגון החדש על הבולטת בחולשותיה של מדיניות־ההגנה הבריטית בשנים האחרונות — באי־קשירתה של זו במגמותיהן וביעדיהן של מדיניות־החוץ והמדיניות־הקולוניאלית?

נקל להביא מעשור־השנים האחרון כמה דוגמאות של העדר־התאמה גמור בין המדיניות הבריטית בתחום הצבאי מזה ובתחום הקולוניאלי מזה. הן מדיניות פירוק־נשק יעילה והן מדיניות־בריטיות יעילה מחייבות „דר־שיח“ הולך ומתהדק בין משרד־ההגנה למשרד־החוץ.

המפתח למניעת סכנה זו — ימצא רק בחלקו בארגון מחדש של מיניסטריון־ההגנה. לאמיתו של דבר, תלויה האפשרות להמנע מסכנות כאלה בשאלה: האם תפעל ועדת־הקבינט לעניני־ההגנה ומדיניות־החוץ — המורכבת מראש הממשלה ושישה חברי הקבינט — ביתר־יעילות מאשר אותה ועדת־ההגנה הנרחבת־יותר, בת 12 החברים, שאותה היא באה עתה להחליף?

לרוע המזל, היו בזמן האחרון לבריטניה שלושה ראשי־ממשלה רצופים אשר אינם מחבבים ממשל־על־ידי־ועדות; ואפשר ואפשר שירשיהם לא יהיו שונים מהם מבחינה זו.

נראה, איפוא, כי המפתח האמיתי להצלחתו של המבנה־הארגוני המרכזי החדש טמון באיכות מזכירותה של ועדה זו; ועל דבר זה אין כמו־בן מדובר כלל בספר־הלבן. ברם, רק אם ישמשו בוועדה זו פקידים מהסוג המעולה ביותר, כפי שהיו הנקיי ואיסמיי בשעתם**, אשר ישכילו לאסוף בידיהם את החוטים המרובים, בהם קשור תכנון ההגנה כמעט בכל יתר תחומי המדיניות — יוכלו המנהיגים הפוליטיים להחליט החלטות שקולות, אשר מחד־גיסא אינן מזלזלות בעניני הגנה (כפי שזה קרה בשנים שבין שתי מלחמות־העולם) ומאידך־גיסא אינן מניחות לענינים אלה להשתלט על מדינות החוץ והפנים גם־יחד.

* רמז שקוף לגורלם, למשל, של מפעלי־הפיתוח — אשר הושקעו בהם מאות מיליונים ל"ש — של הטיל רחוק־הטוח „בליו־סטיל“, של ה„טיל הקורפוס“ אשר כונה „בליו־וטר“, של פיתוח המפציצים לטיל „סקאי־בולט“, ועוד. (המע')

** לורד הנקיי, וגנ' לורד איסמיי — מזכיריו של קבינט־המלחמה הבריטי במלחמ״ע הראשונה והשניה.